

הַחֶכֶם הַיּוֹמִי

תפילת חכמים ליום העצמאות גאולת ישראל

אהבת ישראל

צדקה ומרפא

לימוד התורה

מסורת אבות

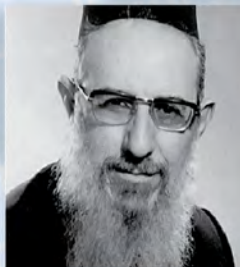
מנהג ישראל

גאולת ישראל

כל ישראל חברים

ALLIANCE ISRAËLITE UNIVERSELLE

התורה והמקרא
התורה והמקרא
התורה והמקרא
התורה והמקרא
התורה והמקרא

ביום הדין
אלו אשר לא
היו עושים מצוות
אלו אשר לא
היו עושים מצוות

החכם היומי

מסורת שאי אפשר לשכוח

החכם היומי הוא מאגר מידע אינטרנטי נגיש על חכמי ישראל בדורות האחרונים ודברי תורתם בנושאים של 'אהבת ישראל', 'צדקה ומרפא', 'לימוד תורה', 'מנהג ישראל', 'מסורת אבות', 'גאולת ישראל', ו'בין ישראל לעמים', בכל יום נלמד דף על חכם אחר, שאותו יום הוא מועד פקידתו.

מאגר המידע מהווה תשתית ללימוד יומי בבתי כנסת, קהילות ובתי ספר. יום ועוד יום נאסוף את אבני הזיכרון שהתפזרו, ונבנה לנו ממנו בניין עדי עד. יסודתו בהררי קודש, וראשו מגיע השמימה.

ויהי רצון מלפני א-לוהי השמיים לקיים לנו את כל חכמי ישראל, קדושים אשר בארץ המה, בכל מקומות מושבותיהם, וזכותם תעמוד לנו בזה ובבא.

חוברת זו היא שניה בסדרת חוברות שיאירו דבריהם של החכמים על אהבת ישראל, לימוד תורה, צדקה ומרפא ועוד.

ה', שִׁפְתֵי תִפְתַּח, וּפִי יִגִּיד תְהִלָּתְךָ:
בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֵל-לֵהִינוּ וְאֵל-לֵהִי אֲבוֹתֵינוּ, אֵל-לֵהִי אֲבֹרְהֶם,
אֵל-לֵהִי יִצְחָק וְאֵל-לֵהִי יַעֲקֹב.
הָאֵל הַגָּדוֹל, הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא, אֵל עֲלִיוֹן, גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים,
קוֹנֵה הַכֹּל וְזוֹכֵר חֲסָדֵי אֲבוֹת,
וְיֹבִיא גּוֹאֵל לְבָנָי בְּנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה.
מִלֶּךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמִגֵּן בְּרוּךְ אַתָּה ה', מִגֵּן אֲבֹרְהֶם:

גּוֹאֵל יָבוֹא רַב עֲלֵי לֵיָּה גּוֹאֵל יָבוֹא עִם אֱלֹהֵי יְבוֹא
דְּמַעָּה בְּשִׂמְחָה הַיּוֹם נוֹזְלָת וְנִפְשֵׁי לְךָ מִיַּחְלָת
לְרֵאוֹת דְּגָלֵי לְבָן וְתַכְלַת בָּבוֹא יְנוֹן עִם הַגּוֹאֵל
וְהַשֵּׁב לָנוּ עִיר תִּפְאַרְתְּךָ תִּזְרַח וְתֵאִיר עֲלֵינוּ שְׂמִינֶךָ
וְאֵז נְגִיל וְנִשְׂיֵר בְּבֵית קִדְשֶׁךָ יָבוֹא יְנוֹן עִם הַגּוֹאֵל

ר' דוד ריאחי נולד בתוניס בשנת תרפ"ח (1928) ונפטר בארץ ישראל בשנת תשע"ג (2013)

חכם אברהם כהן

מלמד רגש בני הארץ השבים אליה, כרגש בן לאמו שלא הכירה.

'ורב שלום בניך, אל תקרי בניך אלא בוניך' -

נוכל להמליץ גם על בניין וישוב המולדת, ארצנו הקדושה היקרה והחמודה, אליה נמשכים ונוהרים כל אוהביה, ובעיניים מלאות דמעות חדוה, שבים אליה להתרפק בין זרועותיה הרכות והענוגות, המלאות אור ועליזות, ששון ושמחה, עוז ובטחון.

רק בין זרועותיה תערב שנתם, בחיים יקרים ביטחוניים קדושים וטהורים, שאין ערך להם, חיי רגש בן לאמו, שלא הכירה מימיו. אכן אמת נכון הדבר, 'אל תקרי בניך', רק לאלה הנחלצים בעז-רוח, להיות בוניך, בוני חומותיך, ומחזיקי יסודותיך.

מלל לאברהם, עמ' רכ"א, הוצ' הספרייה הספרדית ירושלים, תש"ן (1990)

חכם אברהם כהן

נולד בעיר גפסה, שבתוניסיה.

חכם אברהם כהן שימש כרבה של עיר הנמל הגדולה צפאקס.

חכם אברהם כהן עלה לארץ ישראל, התיישב בירושלים, ושימש כרבה של שכונת תלפיות.

חכם אברהם כהן היה אדם צנוע מאד, התגורר בדירת חדר וחצי והקדיש עצמו לקהילתו וללימוד תורה.

חכם אברהם הכהן נאסף לבית עולמו ביום כ"ד ניסן תשנ"ד (1994)

חכם אברהם הכהן חיבר את הספרים: 'מלל לאברהם', 'ויוסף אברהם'; קונטרס 'נצור לבך'.

אתה גבור לעולם ה' מחיה מתים אתה רב להושיע מוריד הטל:
מכללל חיים בחסד, מחיה מתים ברחמים רבים,
סומך נופלים ורופא חולים ומתיר אסורים ומקים אמונתו לישני עפר.
מזי כמוך בעל גבורות ומי דומה לך.
מלך מומית ומחיה ומצמיח ישועה ונאמן אתה להחיות מתים.
ברוך אתה ה', מחיה המתים:

מה נאוו עלי ההרים רגלי מבשר שלום בבנין עירך
קול צופיך ישאו קול רנה התנערי מתוך מגנה
עין בעין תראי שכינה ושבנו בניך לגבולך
שאי עיניך וראי בניך באו אליך לאור באורך
תחת השך אשים לך אורה אז מציון תצא התורה
הנה גדול הוא אים ונורא ביום שימי כתר לראשך

ר' שלמה ניסים שלמה נולד בבגדאד, זכה לעלות לארץ, ונפטר בה לאחר קום המדינה

חכם בוגיד חנינא סעדון

מלמד שתחיית האומה הישראלית מן התורה, בזכות התורה.

'מניין לתחיית המתים מן התורה? - שנאמר: קול צופיך נשאו קול יחדיו ירננו'.
'מנין לתחיית המתים' - היינו תחיית האומה הישראלית בגלות, הנרמסים ונדחפים כמתים בין האומות, שתהיה להם תחייה וקיום?
'מן התורה' - היינו: בזכות התורה, שנאמר: 'קול צופיך נשאו קול יחדיו ירננו' - כאשר נושאים קולם בתורה ובמצוות, ברינה של תורה, זוכים כי 'עין בעין יראו בשוב ה' שיבת ציון', ולא יוכלו האומות להזיזם ממקומם ולבטלם מהעולם חס ושלום.

ספר דרישת רחמים, דרשה ב', עמ' י"ב, הוצ' המחבר, תשמ"ה (1985)

חכם בוגיד חנינא סעדון

נולד בשנת תרע"ו (1916) באי ג'רבה הסמוך לתוניס.

הוא כיהן כראש בית דין של ג'רבה עד שנת תשנ"א (1991), ואז עבר לפאריז, שם עמד בראש קהילה של בני עדתו, ברובע ה-19, והקים את הישיבה 'תורה ורחמים' על טהרת הקודש ע"ש רבו חכם

רחמים חי חויתה הכהן.

חכם בוגיד חנינא סעדון הקדיש עצמו ללימוד התורה. הוא היה פרוש וספון בביתו, חי בפשטות ובעוני. היה מלומד בניסים וברח מהכבוד. בין תלמידיו חכם חיים ביתאן (מנהיגה של קהילת תוניסיה) וחכם ישראל כהן.

חכם בוגיד חנינא סעדון השיב את נשמתו לבוראה, ביום כ' בניסן תשס"ו (2006), ונטמן בירושלים.

חכם בוגיד חנינא סעדון חיבר ספרים רבים, בהם ניתן למצוא מחידושיו, שנכתבו כבר בשנת תר"צ (1930). מספריו שיצאו לאור ישנם 8 חלקים ספרי שו"ת - 'מגיד תשובה' ו-6 חלקים 'מגיד חדשות' - על הש"ס, וספרים נוספים על ההגדה והדרוש כספר 'דרישת רחמים', 'הגיד לעמו' ו'הגיד מרדכי'.

אתה קדוש ושמך קדוש וקדושים בכל יום יהללוך סלה.
ברוך אתה ה', הא-ל הקדוש:

אל נערץ בקדושה אליו תכרע כל ברך
גאל אמה קדושה מתחת עבודת פרך
עננים כמחצה הקיף אותם בדרך

רבי דוד אהרון חסין נולד במקנס בשנת תפ"ז (1727) נפטר בשנת תקנ"ב (1792)

חכם מרדכי אליהו

מלמד מנהג להתחזק בלימוד מוסר ביום העצמאות.

'בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לועז, היתה יהודה לקדשו' - כאשר יש קדושה בעם ישראל, אזי - 'ישראל ממשלותיו'...

יום העצמאות אמור להיות מיועד לחשבון נפש מדיני. חשבון נפש של כלל עם ישראל.

זהו יום שבו יש להתחזק בלימוד מוסר - מוסר הנביאים, מוסר של ה'פלא יועץ', ה'מסילת ישרים', ו'חובת הלבבות'. וגם הגויים צריכים ללמוד מוסר, כפי שלימדו רש"י והמלבי"ם שהמוסר במזמור זה מופנה גם לאומות העולם - 'שמעו זאת כל העמים'.

ספר ויאמר מרדכי - דרשות, עמוד קל"ז. ירושלים, תש"ע, 2010

חכם מרדכי אליהו

נולד בירושלים ביום כ"א אדר תרפ"ט (1929). אביו, שעלה מבגדד, היה מגדולי המקובלים בירושלים, ונפטר בשנת ת"ש (1940), כשחכם מרדכי אליהו היה רק בן 11. בשנת תש"ח (1948) במלחמת העצמאות השתתף בסיוע להגנת הרובע היהודי. בשנת תשי"ז (1957) הוסמך כדיין והחל לכהן בעיר באר שבע. בשנת תשכ"ד (1964) נקרא לכהן בבית הדין בירושלים, ולאחר מספר שנים התמנה לכהן כחבר בית הדין הגדול בירושלים. בשנת תשמ"ג (1983), נבחר למשרת הראשון לציון וכיהן בה עד שנת תשנ"ג (1993). חכם מרדכי אליהו נאסף לבית עולמו בכ"ה בסיוון תש"ע, (7 ביוני 2010). הוא נטמן בהר המנוחות בירושלים בסמוך למרן החיד"א, שאת עצמותיו העלה לארץ כחמישים שנה קודם לכן. חכם מרדכי אליהו חיבר עשרות ספרים ובתוכם שו"ת 'מאמר מרדכי', 'אמרי מרדכי', 'דרך התורה', 'צורר החיים' ו'שו"ת הרב הראשי', ספרי דרשות והגות - 'דברי מרדכי', 'אמרי אליהו' ו'ויאמר מרדכי'.

אתה חונן לאדם דעת, ומלמד לאנוש בינה.

והננו מאתך חכמה, בינה ודעת.

פרוך אתה ה', חונן הדעת:

הדור החדש דור התחיה את אבך הגולה מכם נערו
רב לנו תעות במאפליה קני שמושנו הנה האירו
צעירים נאמנים שמרו על דגל החרות הגאלה את השעה
אל נא תחמיצו הקיץ לסבל קדימה קדימה לה' הישועה
חדשו תקופת דורות עברו תור הזהב יהודה גור ארי
גופות חסונים כאז תגברו נשמה בריאה בגוף בריא
זכרו נא את דברי מנהיג עמנו אם רק תרצו אין זו אגדה
השיבו לתחיה שפת חזינו ממשו את חזון בן יהודה

חכם פריגיא זוארץ נולד בטריפולי בשנת תרס"ז (1907) עלה לארץ בתש"ט (1949) ונפטר בתשנ"ג (1993)

חכם יחיא קאפח

מלמד מצוות תחיית השפה העברית

יתבונן המשכיל ויתרונן הירא והחרד אל דבר ה', על מצב עם בני ישראל בראותו אשר כל עם ועם מכל מפלגות הגויים מחבבים את לשונם ומגדילים את שפתם אשר חונכו עליה. ואשר הוחקה בה אמונתם ודתם איש ללשונו.

ואנחנו עם בני ישראל, מעת אשר גלינו מארצנו, עזבנו את לשוננו הקדושה, אשר דיבר בה אדם הראשון, ובה ניתנה תורתנו הקדושה.

ולקול הקורא במכתבי עתים, בימים ההם, מאת אליעזר בן יהודה, לתחיית השפה העברית הקדושה, נכספה נפשנו אך ורק בדברים ושיחות בעלמא.

ולא באה לידי התגשמות עד שנת תר"ע, אשר אז הואילה ממשלתנו הרוממה ממשלת תוגרמה לפתוח בתי ספר לילדי בני ישראל. ... הכל נעשה על נכון, לימוד התורה נביאים וכתובים, בפירוש ברור ספר דקדוק לשון הקודש!

ספר מלחמות השם, הקדמה, הוצאת פי' עניו, ירושלים, תרצ"א (1931)

חכם יחיא קאפח

המארי הישיש, נולד בשנת תר"י (1850) בצנעא שבתימן. מארי יחיא קאפח היה ממנהיגי תנועת 'דור דעה', למען חזרתה של יהדות תימן לפסיקות הרמב"ם ורס"ג - טרם קבלת השולחן הערוך. הם התנגדו ללימודי קבלה ולספר הזוהר, ועודדו לימודי השכלה רחבה. בשנת תר"ס (1899), כשהיה כבן 50, מארי יחיא קאפח נבחר ליחכם באשי' - הרב הראשי של תימן. כהונתו נמשכה שש שנים בלבד, ולאחריה התפרנס כמלמד תינוקות בביתו של חיים כסאר. בשנת תר"ע (1910) מארי יחיא קאפח מונה למנהל בית הספר היהודי שהקימו העות'מאנים בצנעא. בית הספר היה מתוקן, ולמדו בו ערבית, תורכית, עברית ומדע לצד לימודי קודש. בסביבות שנת תרע"ג (1914) בית הספר נסגר בצו השלטונות. מארי יחיא קאפח, בנו מארי דוד, נכלאו ופעילות התנועה נאסרה. בשנת תרע"ח (1918) מארי יחיא קאפח נתפס במהלך שיעור תורה. בנו מארי דוד, הוכה נמרצות בידי השוטרים, ומת מפצעיו. מארי יחיא קאפח נפטר ביום י"א כסלו תרצ"ו (1936) ונקבר בצנעא.

השיבנו אבינו לתורתך וקרבתך מלכנו לעבודתך
והחזירנו בתשובה שלמה לפניך.
פרוך אתה ה', הרוצה בתשובה:

אחי מאין אתם מארץ צבי קדושה
שלום לכם ולנו בני האבות שלשה
מלכנו יגן עלינו בזכות האבות שלשה
ורוב שלום בינינו ונירש העיר ורכושה
אדון לך חפינו ותשים לנו ירשה
לך תוחיל עינינו ותוציא אבן הראשה
חזק לבב עמנו בזכות התורה הקדושה

ר' שמואל יחזקאל עזרא, נולד בבגדאד

חכם דוד חדאד

מפרש יקו המים, שיקבצו כל לומדי התורה בארץ ישראל.

יש לפרש על שבח לימוד התורה בארץ ישראל יותר מחוצה לארץ, שעיקר השגת התורה הוא בארץ ישראל, ככתוב: 'כי מציון תצא תורה' ואמרו חכמינו זיכרונם לברכה: האוויר של ארץ ישראל מחכים - ואין חכמה כחכמת ארץ ישראל', וכיוצא בזה מאמרי חז"ל הרבה.

וזהו הרמז: 'ויאמר א-להים יקו המים' - יקבצו כל לומדי התורה הנקראת מים 'מתחת השמים' - בעולם הזה, 'אל מקום אחד' - היא ארץ ישראל, שהיא מקומו של הקדוש ברוך הוא, אחד ושמו אחד, ככתוב: 'כי בחר ה' בציון, אווה למושב לו'.

קרוך לדוד ולזרעו, עמ' ל', ירושלים, תשנ"ז (1997)

חכם דוד חדאד

נולד בשנת תרל"ה (1874) בג'רבה שבתוניס.

בילדותו, לאחר מספר חזיונות שחזתה אמו, עלתה משפחתו לארץ ישראל, אך בשנת תר"מ (1880) נפטרה אמו בארץ הקודש, והמשפחה חזרה לג'רבה. באותה שנה נפטר גם אביו של חכם דוד חדאד, והוא עבר לגור אצל סבו וסבתו, חכם ניסים ביתאן. לאחר פטירת סבתו, עבר להתגורר אצל אחיו בטריפולי, שם העמיק בתורה ולמד מפי חכם סיסי הכהן, כשהגביר החכם ניסים נחום דואג לכל מחסורו ומכלכלו בריווח. בשנת תרנ"ה (1895), בהיותו בן 21, חכם דוד חדאד שב לג'רבה, ונשא לאישה את בתו של חכם משה עידאן. חכם דוד חדאד המשיך לעסוק בתורה, אך עקב דוחק הפרנסה, הוצרך לנדוד בין ערי אלג'יר מרוקו טריפולי ותוניס. חכם דוד חדאד היה ידוע בחוכמתו ובקיאותו הרבה בכל התורה, הן הנגלה והן הנסתה, היה מלמד את העם, קטנים כגדולים, עניים כעשירים, היה ידוע בענוותנותו הרבה, ולא הסכים לפרסם את חידושי וחיבוריו בחייו. חכם דוד חדאד נפטר ביום ח' באייר תש"ג (1943) ונטמן בג'רבה.

סלח לנו אבינו כי חטאנו,
מחל לנו מלכנו כי פשענו,
כי אל טוב וסלח אתה.
ברוך אתה ה', חנון המרבה לסלוח:

מקומך אל תנח שב לך בין השפלים
כי רם קומה ישה ונפילים היו לנפלים
ובית גאים יסח חישי ונסו הצללים
כי יום לשוכן שחקים על כל ענקים
ועל כל שוכני עמקים מי להשפיל מי להקים
דרך המלך קום ונהג לשפון את דכא
ולדל והלך הלזה ובלשון רכה
וכל גאון השלך שרש כל פגע ומכה
אם נבלת בהתנשא רע המעשה
לבו קום נא והתרצה אל מלך יושב על כסא.

ר' דוד בוגולו נולד בשנת תרס"ג (1903) במרוקו, בתשכ"ה (1965) עלה לארץ. נפטר בתשל"ה (1975)

חכם יוסף חיים ילוז

מספר על ימיו הראשונים של אביו כעולה חדש בעיר טבריה.

עוד לא נחו מטורח הדרך, קם וילך לחפש ולדעת את מקום לומדי התורה... וינסה להיכנס שמה, לדבר איתם, להניחו להלוות אליהן, לשבת וללמוד עמהם.

אך עוד לא הספיק להוציא אף הגה מפיו. וישתערו עליו כולם כאיש אחד חברים, ויבזהו בעיניהם, ויכוהו ויחרפוהו בדברים קשים, ויאמרו אליו: מה לך פה אליהו ילד מערבי?! ומי הביאך עד הלום לבוא לקחת עמנו חלק בישיבתנו ובתורתנו?! צא לך מפה! - הלא ידעת אם לא שמעת, שהמקום הזה הוא רק לבני רבני העיר ונכבדיה, לא לנערים כמוך! (ביחוד השתוממו למראה לבושיו המרוקנים ולשינוי לשונו).

ויהי כשמוע אליהו את דבריהם החזקים יצא משם בפחי נפש, וכל הדרך, 'הלך ילך ובכה', במרירות נפש עד הגיעו לביתו, כי מאנה להינחם נפשו על העלבון הזה אשר העליבו אותו הצעירים האלה, כי לא עלה על ליבו שבזאת העיר אשר יאמרו: 'כלילת יופי טבריה לתורה', תחת אשר חשב כי יקבלוהו בזרועות אהבה, ונהפוך הוא שהראוהו איבה רבה.

ויספר לאביו כל הקורות אותו, וינחמהו אביו ויאמר לו: אל תדאג בני, כי ארץ ישראל והתורה הם משלושה דברים שהם באים על ידי ייסורין.

תולדות אליהו עמודים 9-10. דפוס המערב, ירושלים, תרצ"ג (1933)

חכם יוסף חיים ילוז

נולד לאמו שמחה ולאביו חכם אליהו ילוז, בשנת תר"מ (1880), בעיר טבריה. עיקר לימודו ינק מאביו, שעלה ממרוקו בשנת תרל"ד (1874), והתיישב בעיר טבריה. בשנת תר"ן (1890), בין השנים תרנ"ט-תרס"ב, (1899-1902), הצטרף לאביו במסע שליחות נוסף בערי מרוקו. בשנת תר"פ (1920), כשהתמנה אביו כרבה של העיר טבריה וראש אבות בתי הדין, חכם יוסף חיים ילוז שימש יד ימינו בכל פועלו. חכם יוסף חיים ילוז נפטר ביום כ"ג תמוז תרצ"ב (1932), ונטמן בטבריה.

ראה נא בעינינו וריבה ריבנו
ומהר לגאלנו גאלה שלמה למען שמך,
כי אל גואל חזק אתה.
ברוך אתה ה', גואל ישראל:

גואלי יה אל מלך נאמן גואלי יה אל מלך נאמן.
גואלי יה גאל בן הגבירה יפיפייה אל מלך נאמן.
ירושלים אור החמה יאיר לך שבעתיים
כי יש יום קראו נוצרים בהר אפרים
קומו נעלה ציונה ונהלל יה אל מלך נאמן.

ר' אשר מזרחי נולד בירושלים בשנת תר"ן (1890). פעל בתוניס ונפטר בירושלים בשנת תשכ"ז (1967)

חכם ישועה שמעון חיים עובדיה

מעורר חיבת ציון ואהבת אדם כראי לראות ממנו אותות הגאולה.

בני ציון היקרים! באוזנינו שמענו כי רבת מבני עמנו, הנפוצים בקצווי ארץ, עטו כמעיל קנאת ה' צבאות, ויקרבו עצם אל עצמו, קמו ויתעודדו להתנער מתרדמת הגלות המרה, אשר הורידה קרן ישראל עד עפר. ויכונו חרות חדשים לבקרים בכל ערי ישראל. ומגמת פניהם היא לעורר אהבת ציון בלב עמוסי התלאות ולהחיות זכרם מערמות עפר הנשייה. שני עמודי התווך, אשר בית החברות נכון עליהם המטרה היקרה: חיבת ציון ואהבת אדם, ובכל מקום מוקטר מוגש, מנחה טהורה, איש כמתנת ידו, לאוצר המטרה הרוממה הזאת. ...

המפעל היקר הזה הוא לנו כראי מלוטש, לראות ממנו אותות הגאולה, אשר האירו ברקים תבל ותהילתם מלאה הארץ. כל זה הוא עד ממהר ומופת חותך כי פקד ה' את עמו ויעל זכרם לפני כיסא כבודו. האח! מי שמע כזאת ולא ישליך נפשו מנגד. מי שמע כזאת ולא ישים על צווארו עבודות האהבה היקרה הזאת אשר היא עטרת תפארת.

תורה וחיים, צבא-ימי, עמ' 33, דפוס דף-חן, ירושלים, תשל"ב (1972)

חכם ישועה שמעון חיים עובדיה

נולד ביום כ"ז אייר תרל"ב (1872) בעיר צפרו שבמרוקו.
בשנת תרנ"ב (1892) חכם שמעון חיים עובדיה החל ללמוד בישיבה 'זאת ליהודה', בשנת תרס"א (1901) נתמנה כשליח ציבור, דרשן ושימש גם כגזבר העניים.
בשנת תרס"ט (1909) חכם שמעון חיים עובדיה חיבר בין 'חובבי ציון' בעיר צפרו ליחובבי ציון' בעיר פאס. פעולות האגודה הציונית נמשכה כשלוש שנים, עד הוצאת הפעילות הציונית מחוץ לחוק.
בשנת תרצ"ט (1939) חכם ישועה שמעון חיים עובדיה שימש ברבנות העיר צפרו. כעבור ארבע שנים הידרדר מצבו הבריאותי, ובנו חכם דוד עובדיה החליפו ברבנות.
חכם ישועה שמעון חיים עובדיה נפטר ביום ו' אלול תשי"ב (1952) ונקבר בצפרו.
כתביו נדפסו בספרים 'תורה וחיים', 'ישמח לבב' ו'תשובת השנה'.

רָפְאוּנוּ ה' וְגִרְפָּא, הוֹשִׁיעֵנו וְנִשְׁעָה פִּי תְהַלְתְּנוּ אִתְּךָ,
וְהַעֲלֵה אֲרוּכָה וּמִרְפָּא לְכָל תַּחֲלוּאֵינוּ,
וְלְכָל מַכְאוּבֵינוּ וְלְכָל מַכּוֹתֵינוּ,
פִּי אֵל רוּפָא רַחֲמָן וְנִאֲמָן אִתְּךָ.
בְּרוּךְ אַתָּה ה', רוּפָא חוּלֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

חֲבִיבִי יְהִי חֲבִיבִי הָאֵל הַמְּלֹךְ הַרַחֲמָן יִשְׁלַח מְשִׁיחוֹ הַנְּאֻמָּן
אֲב הַרַחֲמָן שְׁמוֹעַ קוֹלְנוּ שְׁלַח בֶּן דָּוִד וְיִגְאָלְנוּ
נִשׁוּב לְצִיּוֹן עִיר קִדְשֵׁנוּ וְנִשְׁלַט בָּהּ בְּיַד רָמָה
שְׁמָה נְתַאֲסַף בְּעִיר הַבִּירָה וּמַחֲדָשׁ יִשְׁמַע קוֹל שִׁירָה
וְאָז נִדְּלִיק אֶת הַמְּנוֹרָה בְּבֵית שׁוֹכֵן מְעוֹנָה
רְאֵה בְּעֵינֵי יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ וְהַשִּׁיבֵם נָא לְגִבּוֹלְךָ
וְאָז יִרְאֶה כָּל זְכוּרְךָ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה

ר' אשר מורחיי נולד בירושלים בשנת תר"ן (1890), פעל בתוניס ונפטר בירושלים בשנת תשכ"ז (1967)

חכם חזקיה מדיני

מלמד כי רוח ממרום נשבה בלב אדירי תורה להושיב אדמתה.

גלוי וידוע לכל, כי רעיון ישוב ארץ ישראל הוא עניין גדול ונכבד מאד, עד כי המפורסמות אינן צריכות לחיזוק וראיה. גם הנה הרעיון הזה, שהוא לא חדש, מקרוב בא במחנה העברים, כי עוד לפני עידן ועידנים החל לפעום בליבות, בלב אדירי התורה וגדולי האומה, והיה נס להתנוסס, לחונן עפרה, להושיב אדמתה, לקומם הריסותיה, ולטעת נטיעיה. ...

עם כל זה גדולי התורה ושרי האומה, אשר עיניהם למרחוק ביטו, חשו עתידות למו, ויישאו עיניהם אל ארץ אבותינו, צבי היא לכל העמים. אך מסיבות שונות לא יכלו להוציא אז מחשבתם הטובה אל הפועל. אך הסופות בנגב נפחו רוח חיים בעצמות היבשות, וזיק ישוב ארץ ישראל החל להתלהב להתרחב ויהי לשלהבת י-ה.

כי רוח ממרום נשבה על יחידי סגולה, ויאזרו כוח ואון לאחד ולאחות את הלבבות, ועבוד שכם אחד בעניין הקדוש הזה, ובקול גדול קראו: אחים! חזקו והתחזקו בעד עמנו וישוב ארצנו להיות כל אחד לאחיעזר ולאחיסמך. ...

אגרות שדי חמד, ארץ ישראל, אגרת ק"א, עמי ריח, הוצאת מכון שם עולם, בני-ברק, תשס"ו (2006)

חכם חיים חזקיהו מדיני

ה'שדי חמד' נולד ביום ז' חשוון תקצ"ג (1833) בירושלים. הוא למד מפי הראשון לציון חכם יצחק קובו וחכם יוסף חיים בורלא. כבר בגיל 13 הוסמך להוראה. בשנת תרכ"ו (1866) חכם חזקיהו מדיני הוזמן לכהן כרב עיר קראסו-באזר (כיום בילוהירסק שבחצי האי קרים). התחבב על בני הקהילה הקרימצ'אית שהיו חשודים כקראים, וקבע כי הם יהודים וחיבר אותם מחדש למסורת ולתורה. בשנת תרנ"ט (1899) חכם חזקיהו מדיני עזב את קראסו באזר וחזר לירושלים, לאחר שנתיים עבר לכהן כרבה של חברון.

חכם חזקיהו מדיני נפטר ביום כד כסלו תרס"ה (1904) ונקבר בחברון. מבין חיבוריו: "שדי חמד" אנציקלופדיה הלכתית, אור לי ומכתב לחזקיה - שאלות ותשובות.

בְּרַכְנוּ ה' אֱ-לֹהֵינוּ בְּכָל מַעֲשֵׂי יְדֵינוּ,
וּבְרַךְ שְׁנַתְנוּ בְּטַלְלֵי רִצּוֹן, בְּרַכָּה וּנְדָבָה,
וּתְהִי אַחֲרֵיתָהּ חַיִּים וְשִׂבְעָה וְשָׁלוֹם בְּשָׁנִים הַטּוֹבוֹת לְבְרַכָּה.
פִּי אֵל טוֹב וּמְטִיב אֶתְּהָ וּמְבַרֵךְ הַשָּׁנִים.
בְּרוּךְ אַתָּה ה', מְבַרֵךְ הַשָּׁנִים:

יִפְרַח וַיְרַבֶּה עִם גְּדִיב בְּדָגֵי הַיָּם יִפְרוּץ חֲבִיב
יְהִי רַפְּאָה לְבִי מִחֲלֵי הַפְּלֵא נֹא חֲסֵדֶיךָ לִי
קִבֵּץ עֲמֻךְ תוֹךְ גְּבוּלֵי בְּדָגֵי הַיָּם יִפְרוּץ חֲבִיב
עֲזוּר רַחֲמָן לְעַם יְחִיד פִּי בְלַעֲדֶךָ לֹא אֵין יְדִיד
שְׁלַח לֹא מֶלֶךְ בֶּן דָּוִד בְּדָגֵי הַיָּם יִפְרוּץ חֲבִיב
קִרְנָנוּ הָרַם אֵל חֵי רָם דְּגָלְנוּ עַל כָּל גֹּג יוֹרֵם
יִפְרוּ יִשְׂרָאֵל בְּעִירֵם בְּדָגֵי הַיָּם יִפְרוּץ חֲבִיב
בְּרַךְ עֲדָה הַחֲמוּדָה הַשֵּׁב הַדְּרָה וְהוֹדָה
הָרַם קָרָן מִחֲנֵה יְהוּדָה בְּדָגֵי הַיָּם יִפְרוּץ חֲבִיב

ר' אשר מזרחי נולד בירושלים בשנת תר"ן (1890), פעל בתוניס ונפטר בירושלים בשנת תשכ"ז (1967)

חכם יוסף משאש

מספר על ההתעוררות לעלייה, ומה שגדר בעדם מלעלות.

ומאותו היום חזר אותו הזיק הקדוש ונעשה בליבי לשלהבת גדולה, והתחלתי לעורר הציבור לעלייה. ואך לא הועילו דבריי כלום, כי יהודי אלגיריין, ליבם היה אטום חתום סתום משמוע דבר זה, מרוב השלווה והשקט וכל טוב שהיו חיים בו. ובפרט מחסרון ידיעתם השפה העברית המדוברת בארץ. ...

קבלתי מברק ממרוקו ... ותכף נסעתי ומצאתי שם, התעוררות גדולה לעלייה, וגם הרבה ידיעות ממצב הארץ. ואמנם הרבה תיירים עלו והביאו דיבת הארץ, מחסרון הגשמיות והרוחניות, לכן רפו ידינו, ועוד פרנסתנו המצויה בריווח גדול, והשקט והשלווה, והשבע הגדול, שבו היינו חיים, הוסיפו לגדור בעדנו מלעלות אל הארץ.

ואמנם העלייה לא פסקה, רק הלכה לאט לאט, והלכה וגדלה בשנת התש"ז.

אוצר המכתבים, חלק א', הקדמת המחבר, עמ' 17, הוצ' אוצרות המגרב, מכון בני יששכר, י-ם. תשנ"ח (1998)

חכם יוסף משאש

נולד בשנת תרנ"ב (1892) בעיר מכנאס שבמרוקו. בשנת תרפ"ד (1924), בהיותו בגיל 31, נבחר לכהן כרבה הראשי של העיר תלמסאן שבאלג'יר. בשנת תש"א (1941) לאחר פטירת חכם משה טולידאנו, חזר לעיר מכנאס לשמש בה כדיין. עם חזרתו, חכם יוסף משאש זכה לשאת חן בעיני מלך מרוקו, וקיבל ממנו אות כבוד. חכם יוסף משאש היה צייר בחסד, ושערי ספריו מעוטרים בציוריו. לשונו כעט סופר מהיר, ובין חיבוריו פזורים שירים רבים, שנכתבו על ידו בחרוזים ובשפה מליצית ונאה. בשנת תשכ"ד (1964) עלה לארץ ישראל והתיישב בעיר חיפה. בשנת תשכ"ח (1968) נבחר לכהן כרבה הספרדי של העיר חיפה. בישראל חכם יוסף משאש המשיך בדרכו לגמול חסדים עם הבריות - הרבה לבקר בבתי חולים, והיה למשענת לפצועי מלחמות ישראל. הורים שכולים מצאו בו נחמה ועידוד. חכם יוסף משאש חיבר 48 ספרים, ביניהם: 'אוצר המכתבים', 'נר מצווה', 'נחלת אבות', ושו"ת 'מים חיים'. חכם יוסף משאש נלקח לבית עולמו ביום ב' בשבט תשל"ד (1974), ומנוחתו כבוד בבית העלמין בחיפה.

תקע בשופר גדול להרותנו,
ושא נס לקבץ גליותינו,
וקבצנו יחד מארבע כנפות הארץ לארצנו.
ברוך אתה ה', מקבץ נדחי עמו ישראל:

אתה אל אלוהי אתה אל אלוהי
אתה אל קבץ נדחי ישראל אלוהי
קבץ נדחינו מארבע כנפות הארץ
ושלח משיחנו מלכנו דוד בן פרץ

חכם כְּלֶפּוֹן מִשֶׁה הַכֶּהֵן

מלמד שלא די בהקמת בית לאומי, שגאולת ציון היא בקיבוץ גלויות.

ומבואר בתורה כי שני השבות הם: הראשונה - כי ה' ישיב את שבותנו וירחמנו; והשנייה - כי ה' יקבץ פזורינו ונדחינו מכל העמים אשר הפיצנו ה' שם, ויביאנו אל הארץ אשר ירשו אבותינו, והיטיב והרבה אותנו יותר מאבותינו.

ובימינו אלה זכינו להשבה הראשונה - כי ה' ברחמיו נתן בלב אדירי הממלכות הנאורים לבלתי היות עוד אותו העוול והחמס, השעבוד והעבדות, לכל בית ישראל אשר בגולה, וכן להשיב לנו את הארץ - ארצנו ונחלת אבותינו, ציון קריית מועדנו, להיות בית לאומי לישראל, וכל הדרים שם מאחינו זכו זכות אזרחית בארץ...

ואחרי זה עוד ישיב ה' את ידו שנית לקבץ שה פזורה ישראל בבוא לציון גואל.

דרכי משה, דף רל"ה דפוס דוד עידאן, גרבה תרצ"ה (1935)

חכם כְּלֶפּוֹן מִשֶׁה הַכֶּהֵן

נולד בשנת תרל"ד (1874) באי ג'רבה בדרומה של תוניסיה. בשנת תרע"ט (1919) היה ממקימי תנועת 'עטרת ציון', שדגלה בעלייה לארץ-ישראל, תמכה במוסדות היישוב ובהוראת השפה העברית. חכם כְּלֶפּוֹן מִשֶׁה הַכֶּהֵן גם רכש דונם אדמה בבית הכרם בירושלים. בחיבורו 'גאולת משה' חכם כְּלֶפּוֹן מִשֶׁה הַכֶּהֵן מציע הצעות מפורטות למבנה מדינת ישראל, לכשתוקם. הוא התכתב עם הנציב העליון הבריטי, והיה בקשר רצוף עם ראשי התנועה הציונית בעולם. לימים, כשקמה המדינה, התקין לחגוג את יום עצמאותה באי ג'רבה במשך שלושה ימים. בשנת תש"ג (1943) פלשו הנאצים לג'רבה, והמלחמה דרדרה את מצבו הבריאותי. בשנת תש"ט (1949), החל בהסדרת אישורי העלייה לארץ, אך עקב החמרה במצב בריאותו, בוטלה עלייתו לארץ. חכם כְּלֶפּוֹן מִשֶׁה הַכֶּהֵן נפטר ביום י"ח בטבת תש"י (1950) ונקבר בג'רבה. בז' בחשוון תשס"ו (2005), הועלו עצמותיו לישראל, והוא נטמן בהר המנוחות בירושלים. חכם כְּלֶפּוֹן מִשֶׁה הַכֶּהֵן חיבר כארבעים חיבורים.

השיבה שופטינו כבראשונה ויועצינו כבתחלה,
והסר ממונו יגון ואנחה,
ומלוך עלינו מהרה אתה ה' לבדך,
בחסד וברחמים בצדק ובמשפט.
ברוך אתה ה', מלך אוהב צדקה ומשפט:

אשיר לך ארץ חמדה בלב השוק את ארץ נבחרה
את מושוש כל תבל כי בורא דוק את לנו תפארה
תמיד עיני צופיה עפרך אני שוקק
בתוכך שוכן י-ה שופט בצדק.

ר' יצחק ראש נולד במרוקו

חכם יהודה אלקלעי

מלמד 'משיח בן יוסף' ממציא פרנסה לישראל הדרים בארץ

חייבים כל ישראל, ועטרותיהם בראשיהם, אצילי בני ישראל, לפקח ולהשגיח לפרנסת אחינו בני ישראל, היושבים ראשונה במלכות שמים, הדרים בארץ הקדושה, והבאים עליה.

וכשישמעו ישראל כי פקד ה' את עמו, לתת להם לחם, יתעורר ליבם לשוב אל ה' להסתופף בביתו ולכן הגואל הראשון נקרא משיח בן יוסף - מפני שהוא דומה ליוסף.

גדולת יוסף הייתה תחת יד פרעה, כן גדולת משיח בן יוסף תהיה תחת יד גדול אדוננו ירום הודו ... וכמו שיוסף - שלחו אלוהים למחיה לפני אחיו, כן משיח בן יוסף - ישלחו אלוהים למחיה, לפקח ולהשגיח לפרנסת אחינו בני ישראל, להמציא להם עבודה ומלאכה, שיוכלו להתפרנס, ולא ייקחו עוד חרפת רעב בגויים.

כתבי רבי יהודה אלקלעי, כרך שני, ספר חיים, פרק ז, עמ' 518 הוצ' מוסד הרב קוק, ירושלים, תשל"ה (1974)

חכם יהודה אלקלעי

נולד בשנת תקנ"ח (1789), בסרייבו שבבוסניה.

בשנת תקפ"ה (1825), בגיל 27, התמנה כרבה של הקהילה הספרדית בעיר זמון (כיום חלק מבלגראד שבסרביה), שם שימש גם כמלמד תינוקות, ושם חיבר את ספרו 'דרכי נועם' ללימוד השפה העברית בלדינו. בשנת ת"ר (1840) בעקבות עלילת דמשק, מצב היהודים בכלל ובפרט באזור בו חי, התעורר למצוא פתרון לבעיית הגלות. תכניתו של הרב אלקלעי כללה בחירה בשפה העברית כשפה משותפת לכל היהודים, עידוד לימודה, מציאת מנהגים מאחדים לבני כל העדות, עלייה לארץ ישראל וכינון חיים מדיניים שם. חכם יהודה אלקלעי פרסם את הרעיונות האלה, לראשונה בקונטרס 'שלום ירושלים' בשפת הלדינו, ואחר כך בספרו המפורסם 'מנחת יהודה' בעברית. רעיונות אלו התפרסמו שנים רבות לפני הקונגרס הציוני הראשון, ועל כן זכה לכינוי 'מבשר הציונות'. בשנת תרל"ד (1874) עלה לארץ והתיישב בירושלים. ביום ד' תשרי תרל"ט (1878) נפטר מבלי שהספיק לראות אף אחת מתכניתיו מתגשמת. על שמו קרויה העיר אור יהודה, וחמישה מתלמידיו הקימו את העיר פתח תקווה.

למיינים ולמלשינים אל תהי תקנה, וכל הזדים כרגע יאבדו.
וכל אויבך וכל שונאיך מהרה יפרתו.
ומלכות הרשעה מהרה תעקר ותשבר ותכלם ותכניעם במהרה בימינו.
ברוך אתה ה', שובר אויבים ומכניע זדים:

מלך גואל ומושיע אל נערץ בסוד קדושים
ולאין אונים עצמה ירבה מחזיק רפיון ידי רשים
פי הוציא בחדש אביב בני ישראל חמושים
הודו לאל כי החדש הזה לכם ראש חדשים

חכם משה צדקה סעדיה חוצין, נולד בבגדאד ונפטר בשנת תק"ע (1810)

חכם בן ציון מאיר חי עוזיאל

מלמד גאולה כביטול שלטון משעבד וכובש בכוח הזרוע.

תעודתה של היהדות היא לקרוא לשלום את כל האדם ללאומיהם וגוייהם, ממלכותיהם וארצותיהם. גאולת ישראל אינה גאולה עצמית, אבל היא גאולת כל האדם ממלחמותיו המרובות והמשכלות, ומעבודתו לדעות זרות ואמונות טפלות ולממלכות עריצות, או לצביעות דתית מזויפת.

אין היהדות שואפת לשינוי סדרי העולם וערכי החיים, אבל שאיפתה הגדולה היא לבטל השלטונות המדינית שהיא עושקת ורוצצת, מכניעה ומשעבדת, מושלת וכובשת בכוח החרב והזרוע: 'אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות', וזו שעתידה להתבטל בימות המשיח - אינה רק לגבי ישראל אלא כלפי כל האנושיות כולה.

"הגאולה ותעודתה", הגיוני עוזיאל, שער כ"ח, פרק א

הראשון לציון חכם בן ציון מאיר חי עוזיאל

נולד בשנת תר"מ (1880) בירושלים למשפחת רבנים מיוחסת. חכם בן ציון מאיר חי עוזיאל התייתם מאביו בצעירותו, אך הספיק להתרשם ממסירותו לצורכי הציבור. בשנת תר"ס (1900), בגיל עשרים שימש כרב בישיבה הגדולה בירושלים וייסד 'בית חינוך ליתומים בירושלים' לעדת הספרדים, וכן ישיבה להכשיר צעירים ספרדים לרבנות. בשנת תרע"א (1911) נבחר לשמש רב ראשי של קהילת יפו. בשנת תרפ"א (1921) נתבקש לשרת בקהילת שאלוניקי הגדולה, שמנתה כשבעים אלף יהודים. לאחר כשנתיים, שב לארץ ונבחר לרב הראשי של תל אביב-יפו. בשנת תרצ"ט (1939) נבחר לכהונת הראשון לציון ועבר לירושלים. מעבר לפעילותו הרבנית, היה הרב חבר הוועד הלאומי, שותף בכינוס היסוד של הסוכנות היהודית, נציג היישוב בפני השלטון הבריטי וציר בקונגרסים הציוניים. היה שותף לכל עניין ציבורי בארץ, גם כאיש ציבור ומדינאי, וגם בעיקר כמייצג הרוחני של עם ישראל. חכם בן ציון מאיר חי עוזיאל נפטר ביום כ"ד אלול תשי"ג (1953).

עַל הַצְדִּיקִים וְעַל הַחֲסִידִים וְעַל שְׂאֵרֵי עַמּוֹךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל.
וְעַל זְקֻנֵיהֶם וְעַל פְּלִיטַת בֵּית סוֹפְרֵיהֶם
וְעַל גְּרֵי הַצֶּדֶק וְעַלֵּינוּ יְהִמוּ נָא רַחֲמֶיךָ ה' אֱ-לֹהֵינוּ
וְתֵן שָׂכָר טוֹב לְכָל הַבוֹטְחִים בְּשִׁמְךָ בְּאַמֶּת.
וְשִׂים חֶלְקֵנוּ עִמָּהֶם, וְלַעֲוֹלָם לֹא גָבוּשׁ כִּי כִךְ בְּטַחָנוּ.
וְעַל חֶסֶדְךָ הַגָּדוֹל בְּאַמֶּת נִשְׁעֲנֵנוּ.
בְּרוּךְ אַתָּה ה', מוֹשְׁעֵן וּמְבַטֵּחַ לַצְדִּיקִים:

לְךָ אָנָּה עוֹרֵךְ יְהוָה אֵל הַלֵּל וְלִשְׁמֹךְ צוּרֵי אֲגָדָל
וְגַם אֲגִיד שְׁבַחְךָ תְּמִיד רְצִנִי עֵת פִּי יִמְלֵל
פְּדָה נָא אֵל אֶת עִיר קְדֻשְׁךָ וּבְנֵה לִי יוֹצְרֵי מִקְדָּשֶׁי
וַיִּזְרַח לִי אוֹר כְּבוֹדְךָ עַל צִיּוֹן הִיא חֻמַּת גְּפָשִׁי
וְאֲשִׁיר לְךָ יְהוָה אֱלֹהֵי יְהוָה אֵל עַל הַדּוֹכֵן יְהוָה אֱלֹהֵי יְהוָה אֵל
תְּרַאֲיֵנָה עֵינַי יְהוָה כְּבוֹא גּוֹאֵל רוֹעֵה נְאֻמָּן לְיִשְׂרָאֵל

ר' ניסים בן יצחק הלוי, נולד בחאלב נפטר בירושלים

חכם שלום עמאר

מלמד על תשוקתם לעבוד את האדמה בארצנו נחלת אבותינו.

אחינו ושרנו, עטרה לראשינו, הנדיב המפורסם בכל קצווי הארץ בצדקותיו הנשגבים, השר והטפסר, הוא האדון בארון די רוטשילד, יחיה חיי עונג ונועם מתמיד, כן יהי רצון, אמן.

בארץ מרוקו, אשר נדבה רוחו אותו להשקיף על מצבנו ומעמדנו פה החומרי והמוסרי, ודרך סיפורו מנדבת אדוננו הברון שיחיה חיי עד, ופעולותיו הטובות הנשגבות לטובת האומה הישראלית ואושרה, הודיענו לנכון, אשר עיני אדונו הברון פקוחות לישוב ארצנו, ולקרב הרחוקים אחינו בני ישראל, אשר אין להם שכר טוב בעמלם בארצות פזוריהם, ללכת לעבוד את האדמה בארצנו ונחלת אבותינו, ולבוא על שכרם מנדבותיו הנשגבות, נוסף על חופש הדרך והאניות עדי הגיעם אל המנוחה ואל הנחלה.

ובכן נאלצנו לגלות אוזן אדוננו, השר שיחיה, משום אל תמנע טוב מבעליו, שיש בעירנו זאת, אנשים בריאי בשר, ואמיצי לב וכוח, ויש את נפשם לעבוד בחפץ כפיים ובידיים חרוצות, ורק זאת הם מבקשים, חפץ ורצון הברון, ה' ישמרהו ויצילהו,

דברי שלום ואמת, מכתב בכתב יד, הוצאת חברת אהבת ירושלים, ירושלים, תש"ס (2000)

חכם שלום עמאר

נולד ביום ט"ו כסלו תרכ"ג (1862), במכנאס שבמרוקו.

תחילת לימודו מפי אביו חכם שמואל, ומפי חכם אברהם הלחמי. בשנת תר"ן (1890) לאחר פטירת אביו, חכם שלום עמאר התמנה לרב ולדיין בעירו. בשנת תרנ"ד (1894) תיקן תקנה להוסיף מס על הבשר (גאבילה) למען עניי העיר, חכם שלום עמאר נודע באהבתו הגדולה לארץ ישראל. הוא שלח מכתבים לברון רוטשילד, וביקש ממנו לעזור לתושבי העיר, הרוצים לעלות לארץ ישראל ולעבד את אדמתה. בראשית שנת תרנ"ט (1898) חכם שלום עמאר נפטר ביום כ"ב תשרי תרנ"ט (1898), והוא בן 37 שנים בלבד, והובא למנוחות בעירו מכנאס. שנים רבות לאחר פטירתו, קובצו דברי תורתו, בספר 'דברי שלום ואמת' - שו"ת דרושים וחיידושים על התנ"ך.

תִּשְׁכַּח בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ.
וְכִסָּא דְדוֹד עֲבָדְךָ מִהֲרָה בְּתוֹבָה תִּכְוֶין,
וּבְנֵה אוֹתָהּ בְּגִין עוֹלָם בְּמַהֲרָה כְּמִינֵנו.
בְּרוּךְ אַתָּה ה', בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם:

לְדוֹד שִׁיר וּמְזֻמּוֹר בְּתַף וּבְמַצְלָתַיִם
יְסוּדְתוֹ עַל הַר הַמּוֹר צְבִי יְרוּשָׁלַיִם
דִּירַת קִדְשׁ נִבְחָרָה מִמְּנֵה תֵצֵא אוֹרָה
זוֹ תוֹרָה מִבְּאֵרֶה הַבַּת יְרוּשָׁלַיִם

רבי דוד אהרון חסין נולד במקנס בשנת תפ"ז (1727) נפטר בשנת תקנ"ב (1792)

חכם שאול קצין

מלמד התחלת הגאולה בקיבוץ ישראל שמתרבה אור השכינה.

'מעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי' - שעל-ידי קיבוץ ישראל בעיר הקודש ירושלים, מתרבה אור השכינה השרויה שם, לפי שכל אחד מישראל, נמצא אתו ניצוץ אחד מאור השכינה, ולפי מדרגת כל אחד ואחד, כן יהיה גודל וריבוי הניצוץ שלו. ומסיבת שכל דבר חושק לחזור להתדבק בשרשו בכוח המושך, נמשכים אותם הניצוצות ונדבקים בעצמות אור השכינה השרויה בכותל מערבי.

אמור מעתה: לסיבה זו חביבים בתי כנסיות ובתי מדרשות שבירושלים לפני המקום יותר מזולתם - לפי שבהם השראת שכינה נמצאת תמיד, שכל בו עשרה - שכינה שורה. ולהיותם כפלטין המלך עצמו, אין ספק שתתרבה בהם השראת שכינה ביתר שאת, משאר בתי כנסיות ובתי מדרשות, שבכל מקום, ועל ידי כך נגדלת ומתרבה השכינה שבכותל מערבי, כי נמשכים אליה אותם ההארות הנחצבות מאור שפעה, בבתי כנסיות ובתי מדרשות, הקרובים וסמוכים אליה, בירושלים עצמה, ונאחזים ונדבקים והיו לאחדים לאור גדול ועצום, ועל זה אנחנו מתפללים תמיד המחזיר שכינתו לציון.

בתוך דברי שלמה, לחינוך בית הכנסת ומעלת עסק התורה, דף ט"ו עמ' א', דפוס שם, יפו, תשט"ו (1955)

חכם שאול קצין

נולד בשנת תרכ"ד (1864) בארם צובא היא חאלב - כיום סוריה. בשנת תרנ"א (1891), בהיותו כבן עשרים ושבע, עלה חכם שאול קצין לארץ ישראל, וגר בחברון. בשנת תרנ"ה (1895) חכם שאול קצין עבר לגור בירושלים, בשכונת 'בית ישראל'. חכם שאול קצין שימש כשליח ציבור בבית הכנסת 'רחובות הנהר', אותו ייסד חכם שאול דוויך. בנוסף למד בישיבת המקובלים 'בית אל'.

במלחמת העולם הראשונה הישוב בירושלים סבל מעוני, חכם שאול קצין, חלה ונפטר ביום כ"ו כסלו תרע"ז (1916). רוב חיבוריו נמצאים עדיין בכתב יד בשם 'כלילת שאול'. אוסף דינים שערך יצא לאור בכרך 'פרי צדיק'. חיבורים אחרים שלו מובאים בתוך הספרים 'ניצוצי אור', 'דברי שלמה' ו'קציני ארץ', שחיברו בניו.

את צמח דוד עבדך מהרה,
תצמיח וקרנו תרום בישועתך.
כי לישועתך קוינו וצפינו כל היום.
ברוך אתה ה', מצמיח קרן ישועה:

אוֹחִילָה לְאֵל יְחִישׁ יְשׁוּעָה יַעֲשֶׂה לְמוֹעַן בְּרִיתוֹ
אֶרֶךְ הַגְּלוּת וּבִרְעוֹת שׁוֹבְעָה נִפְשֵׁי לַעַג הַשְּׂאֲנָנִים
תִּשְׁלַח מִבִּשּׁוּר מְאֹד נַעֲלָה יוֹרֵה דַעַה יִבִּין שְׁמוּעָה
רַחֵם תִּזְכּוֹר לְעַם לְךָ סִגְלָה אִם כְּעַבְדִּים אִם כְּבָנִים
אֲזִי שִׁמְךָ יִגְדֵל בְּעִגְלָא תִנְשֵׂא מַלְכוּתָא דְרִקְיָעָא
יַחֲסֶה בְּצֵל כְּנַפְיֶךָ סְלָה גּוֹי גַם צַדִּיק שׁוֹמֵר אֱמוּנָתוֹ

חכם רפאל משה אלבו, רבה של צפרו מרוקו, נולד בשנת תקפ"ג (1823) נפטר בשנת תרנ"ו (1896)

חכם ישראל משה חזן

מלמד לתקן שכל ילדי ישראל ילמדו לדבר לשון הקודש.

הלא אם אתם מבקשים אהבה ואחדות בין האומה הישראלית יותר ויותר, היה לכם לתקן שכל ישראל אנשים ונשים יגדלו בניהם בבקיאות לשון עמם - הוא לשון הקודש.

שכבר נודע שעיקר האחוה המדינית תלויה בשלושה דברים: אכילה ושתייה, חיתון זה עם זה, אשר ישמעו איש שפת רעהו. והרי שתיים הראשונות הנה באו. והשלישית? - צרת הלשון מרקדת בינינו.

שהן בעוון בלע ה' פלג לשוננו. ומי בכל עמי הארצות אשר אבדו לשונם כמונו בעונות. אבל אם הייתם משתדלים במקום זה לפתוח בתי למוד לשון הקודש ולשון כלדי (ארמית, לידע הספרות הרבנית) שהוא מוכרח, כמה היינו מרוויחים אמונה ואהבה אמת ושלוש.

יוסף פאור, הרב ישראל משה חזן - האישי ומשנתו, עמוד צ"ט, דפוס המערב, ירושלים, 1977

חכם ישראל משה חזן

נולד בשנת תקס"ח (1808) באיזמיר, שבתורכיה.

בשנת תקע"א (1811), בהיותו בן שלוש, חכם ישראל משה חזן עלה עם אביו לירושלים, ולמד תורה מפיו סבו הראשון לציון החכם יוסף רפאל חזן. הוא הוכר כתלמיד חכם כבר בצעירותו, והיה דורש ברבים. הקב"ה חננו בקול נעים, והוא שר וחיבר שירים בסגנון האהוב על הקהילות הספרדיות. שלט בערבית, בספניולית, טורקית ואיטלקית.

בשנת תר"ו (1846) נבחר לכהן כרבה של רומא. השפעתו היתה ניכרת בכל תחום חייהם של יהודי רומא, ושמעו נישא בפי כל תושביה. ברומא חיבר את הספרים: 'כרך של רומי', 'נצח ישראל' ו'נחלה לישראל'.

בשנת תרי"ב (1852) כיהן כרבה של קורפו, בה כתב את 'קדושת יום טוב'. בשנת תרט"ז (1856) עבר לכהן כרבה של אלכסנדריה. בשנת תרכ"א (1861) חכם ישראל משה חזן זכה ועלה חזרה לארץ ישראל, והשתקע בעיר יפו.

בשל מחלתו, בחודש חשוון תרכ"ב (1863), עלה לעיר ביירות להחליף אוויר, אולם לא האריך ימים. חכם ישראל משה חזן נפטר בחודש טבת בשנת תרכ"ב (1863), ונקבר בסביבות העיר צידון.

שְׁמוֹעַ קוֹלָנוּ ה' אֵל-לְהִינּוּ; אֵב הַרְחֵמֵן חוּס רַחֵם עָלֵינוּ.
וְקַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרַצוֹן אֶת תְּפִלָּתֵנוּ. כִּי אֵל שׁוֹמֵעַ תְּפִלוֹת וְתַחֲנוּנִים אַתָּה.
וּמְקַלְפֵיךָ מִלִּפְנֵי רִיקָם אֵל תְּשִׁיבֵנוּ חַנּוּן וְעֲנֻנוּ וְשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּתֵנוּ,
כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה בְרוּךְ אַתָּה ה', שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה.

לְמוֹלַדְתְּ שׁוֹבֵי רְנִי צַהֲלִי בֵּת יִפְהַפְּיָה
בְּתוֹכְךָ אַתָּן מִשְׁכְּנֵי בְנוֹי עַל הַר הַמּוֹרִיָּה
אוֹרֵי נְאוּהָ כִּי בָא אוֹרְךָ וְשִׁכְחִי יָמֵי שְׁפִלוֹתֶיךָ
עוֹרֵי יָפֵה שִׁירֵי שִׁירֶיךָ כִּי תִמּוּ יָמֵי גְלוֹתֶיךָ
וּבְנֵה אוֹלְמוֹךָ וּדְבִירְךָ שְׁמֹה עַל אֶרֶץ צְבִיָּה
שׁוֹבֵי אֵל מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ שׁוֹבֵי אֶת וְאֲנִי אֲשׁוּבָה
וְאֶגְאֹל אֶת שְׁבִיּוֹתֶיךָ וַיְהִיו לְאֵלֶיךָ רַבָּבָה
אֲרַחֵם עַל אֲדָמוֹתֶיךָ וְתַהִי לְגִפְנֵי פְרִיָּה
רְעִיָּה חֲבִיבָה עַדִּינָה גִילִי שְׁמַחֵי שִׁיר דְּבָרֵי
פְרָחֵי כְצִיץ כְּשׁוֹשְׁנָה וְדָגֵי וְרִבֵי עֲשֵׂי פְרֵי
כִּי הִגְאֹלָה נְכוֹנָה וְאֲשַׁלַּח יָנוּן וְאֵלֶיָּה

ר' אשר מזרחי נולד בירושלים בשנת תר"ן (1890). פעל בתוניס ונפטר בירושלים בשנת תשכ"ז (1967)

חכם אליהו פרדס

קורא לכל מנהיגי האנושות להיחלץ להתיר עליית היהודים לארץ.

ממרומי הר ציון, בעיר בירת ישראל הנצחית, הנני קורא קריאתי הגדולה והנרגשת לכל עמי תבל ולשליטיהם, אשר בורא עולם הגדול, נותן להם הכוח והממשלה לנהל ולהנהיג את הספינה הגדולה של כל האנושות, כל אחד ואחד במקומו ובדרכו המיוחדת לו.

אנא החלצו כולכם למשימה קדושה זו, ודרשו באין הפוגות, את התרת עליית היהודים מארצות שמעבר למסך הברזל, ומארצות עמי ערב, לארצם היקרה להם מכל. בטוחני שבדרישתכם זו, יהיה א-לוהי מרום בעזרכם, והיה יהיה הדבר עוד בקרוב בימינו, ונראה את המוני היהודים מתקבצים ובאים אלינו.

קובץ תורנו לזכרו של רבי אליהו פרדס, עמי קל"ט, הוצאת עריית ירושלים, ירושלים, תשל"ד (1974)

חכם אליהו פרדס

נולד ביום י"ז תמוז שנת תרנ"ג (1893) בירושלים. ראשית תורתו מאביו שהיה דרשן וממקובלי ישיבת 'בית אל'. הוא התחנך והוסמך לרבנות בירושלים, והושפע במיוחד מחכם חזקיה שבתאי, והראשונים לציון חכם יעקב מאיר וחכם בן ציון מאיר חי עוזיאל. חינוך ילדי ישראל עמד בראש מעייניו ולמעלה מעשור ניהל בית ספר לבנות, בד בבד נסע לשליחויות תורניות-חינוכיות במצרים ובלבנון, לארצות אירופה ולאמריקה. הוא ייסד ועמד בראשן של אגודות, מוסדות תורניים וקרנות שונות, ביניהם קרנות 'חונן ומלווה' ו'תומכי תורה' למתן הלוואות לנזקקים. בשנת תשי"ג (1953) התמנה לרבה הראשי של רמת גן, ובשנת תשכ"ב (1962) התמנה לרב הראשי של ירושלים תפקיד אותו נשא עד עת פטירתו ביום י"א בניסן תשל"ב (1972) בהיותו בן 79 ונקבר בהר הזיתים. דרשותיו ומאמריו בהלכה ובהגות התפרסמו בכתבי עת ובמקומות שונים. בשנת תשל"ד (1974) עריית ירושלים הוציאה 'קובץ תורני לזכרו' ובו רבים ממאמריו. קובץ נוסף נאסף ע"י בני משפחתו והוא עתיד לצאת לאור.

רצה ה' א- להינינו בעמך ישראל ולתפלתם שעה.
והשב העבודה לדביר ביתך,
ואשי ישראל ותפלתם מהרה באהבה תקבל ברכון,
ותהי לרצון תמיד עבודת ישראל עמך,
ואתה ברחמיך הרבים,
תחפץ בנו ותרגנו ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים.
ברוך אתה ה', המחזיר שכינתו לציון:

אוֹחִיל יוֹם אֶשְׁתָּאָה עֵינֵי תְּמִיד צוֹפֶיָה
מִתִּי אָבוֹא וְאֶרְאֶה יְרוּשָׁלַיִם בְּנוֹיָה
נְעֻמָּה יִשְׁיבְתָה יָפָה מְאֹד יִרְשָׁתָה
הָרִים סָבִיב לְעֻמַּתָּה חוֹמַת אֵשׁ שְׁלֵה־בִתְּיָה
חֹזֵק עִם דָּל וְאֶבְיוֹן הִקְרִים בְּגִי צִיּוֹן
הַבַּיִת הַזֶּה יִהְיֶה עֲלִיוֹן לְעֲלָמֵי עֲלָמָיָא

החכם באשי אליהו בכור חזן, נולד באיזמיר בתר"ח (1848), עלה לארץ ונפטר באלכסנדריה בתרס"ח (1908)

חכם לוי סעדיה נחמני

מלמד שלא להתנהג כמו בגולה, שכבר אין אנו בשליטת האומות.

יש הסוברים כי אין לנו אלא לחבוש את ספסלי בית המדרש ולהתעמק בתלמוד תורה וקיום מצוותיה, בדיוק כמו שנהגנו בגולה, והגואל יבוא מאליו. אם כך ננהג הרי שאנו מתעלמים במכוון ממקראות מפורשים בתורה בנביאים ובכתובים, שהצד השווה שבהם הוא החיוב לקום ולהתנער משגרת חיי הגלות. לא לשבת בחיבוק ידיים, אלא לאזור כוחות, ולפעול ולהחיות את נפש העם ולאחד אותו. ...

הגישה על פיה אין לנו אלא להמתין עד שיבוא הגואל, היתה צודקת כל עוד היינו תחת שליטת אומות העולם. או אז, כל התעוררות משיחית היתה עלולה לסכן את עצם קיומנו...

היום אדרבה, כל התעוררות והתגייסות בדרכי נועם ובנתיבות שלום לקרב לבבות, יש בכוחה להציל את המצב ולהשיב את השכינה למדורה הטבעי שהוא עם ישראל בארץ ישראל.

וענתה השירה הזאת, אימתי תבוא הגאולה, עמ' ח', חמו"ל, ירושלים, תשנ"ה (1995)

חכם לוי סעדיה נחמני

נולד ביום י"א אדר תרפ"א (1921), בעיר מרקש שבמרוקו.
חכם לוי סעדיה נחמני לימד בתלמוד תורה 'אוצר התורה', ובשנת תשי"ד (1954) התמנה לרב בשיבת 'נווה שלום'. במקביל לימד תנ"ך ותלמוד בבית המדרש למורים בקזבלנקה.
בשנת תשכ"ד (1964) חכם לוי סעדיה נחמני עלה לארץ ישראל והתיישב בפתח תקוה, שם הוצעה לו משרת רבנות. הוא ויתר על המשרה לאחר זמן קצר, לטובת חברו, חכם משה מלכה.
חכם לוי סעדיה עבר לירושלים, והיה ממקימי ישיבת 'אוהל מועד' בית הכנסת 'בית שמואל' ומוסד להפצת תורה 'דרכי נועם'. חכם לוי סעדיה מסר שיעורי תורה ויהדות באוניברסיטאות, וארגן שיעורים לבני נוער.
חכם לוי סעדיה נחמני נפטר ביום ז' שבט תשנ"ה ונקבר בהר המנוחות בירושלים.
חכם לוי סעדיה נחמני כתב את 'ברית הלוי', פירוש לספר קהלת, וחיבר קונטרסים שונים.

מוזדים אֲנַחֲנוּ לָךְ שְׂאֵתָהּ הוּא ה' אֵל-לֵהִינוּ וְאֵל-לֵהִי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד,
צוֹרֵנוּ צוֹר חַיֵּינוּ וּמִמֶּנּוּ יִשְׁעֵנוּ אֵתָהּ הוּא. לְדֹר וָדֹר נִוְדָה לָךְ וְנִסְפָּר תִּהְיֶה לְךָ,
עַל חַיֵּינוּ הַמְסוּרִים בְּיָדְךָ, וְעַל נַשְׁמוֹתֵינוּ הַמְקוּדוֹת לָךְ.
וְעַל נֶסֶיךָ שֶׁבְכָל יוֹם עִמָּנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְכָל עֵת.
עָרַב וּבִקֵּר וְצִהַרְתָּם. הַטוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ.
הַמְרַחֵם כִּי לֹא תִמּוּ חֲסֶדֶיךָ כִּי מֵעוֹלָם קוִינֵנוּ לָךְ:

אֲשֶׁאל אֱלֹהֵי יְגֻאֲלָהּ שְׁבוּיִים יֶאֱסוּף זְרוּיִים
בְּזִכּוֹת מְכֻנָּה אֵב הַמּוֹן לְגוֹיִם יִזְכוּ לְחַיִּים
עַתָּה יִקְרָאוּ בְּשֵׁמוֹ יִהְיֶה עֲנוּיִים כִּי הֵם רְצוּיִים
בְּזִכּוֹת אֲשֶׁר גָּלָה לְגִהַרְתָּם הוֹלִיד נְקִיִּים
נִעְלָה לְאַרְצֵנוּ בְּשִׁיר וְזִמְרָה וּבְרוֹן וְהִדְרָה
בְּזִכּוֹת אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמָהּ גְּבִירָה יִסְכָּה וְשָׁרָה

סימן אני יוסף בן ישראל, תימן

חכם עזרא ציון מלמד

משורר על הניסים ליום העצמאות.

על הניסים ועל הפורקן ועל הגבורות ועל התשועות ועל הנפלאות ועל הנחמות, שעשית לאבותינו ולנו בימים ההם בזמן הזה. אתה האל עוררת את לב אבותינו, לשוב להר נחלתך, לשבת בה, ולקומם את הריסותיה, ולעבוד את אדמתה.

ובעמוד עלינו שלטון רשע, ויסגור את שערי ארצנו בפני אחינו, הנמלטים מחרב אויב אכזרי, וישיבם באניות לאיי הים ולחופים נידחים, אתה בעזך, מיגרת את כסאו ותשחרר את הארץ מידו. ובקום עלינו אויבים מבית, ויתנכלו לנו להשמידנו, אתה בגבורתך הפלת עליהם אימתה ופחד, ויעזבו את כל אשר להם, וינוסו בבהלה ובחיפזון אל מחוץ לגבולות ארצנו.

ובבוא עלינו שבעה גויים לכבוש את ארצנו ושומנו למס עובד, אתה ברחמיך, עמדת לימין צבא ההגנה לישראל, ומסרת גיבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים, ורשעים ביד צדיקים, ובזרועך הנטויה עזרת לבחורי ישראל, להרחיב את גבולות מושבותינו, ולהעלות את אחינו ממחנות ההסגר.

על הכל אנחנו מודים לך ה' א-לוהינו בכפיפת ראש. וביום זה, יום חגנו ושמחתנו, אנחנו פורשים את כפינו ומתחננים על אחינו הפזורים ואומרים: אנא, רוענו אבינו, קבצם במהרה לנווה קודשך, והשכן אותם בו, בשלום ובשלווה, ובהשקט ובבטח. הרחב נא את גבולות ארצנו כאשר הבטחת לאבותינו, לתת לזרעם מנהר פרת ועד נחל מצרים.

בנה נא את עיר קודשך ירושלים בירת ישראל, ובה תכונן את בית מקדשך כימי שלמה. וכאשר זיכיתנו לראות את ראשית גאולתנו ופדות נפשנו, כן תחיינו ותחזינה עיננו בגאולת ישראל השלמה וחדש ימינו כקדם. אמן.

פרקי מנהג והלכה, עמוד 192, הוצאת קריית ספר, ירושלים, תש"כ (1960)

חכם עזרא ציון מלמד

נולד בכסלו שנת תרס"ד (1904) בשיראז שבפרס ועלה לארץ בשנת תרס"ז (1907) ראשית תורתו מפי אביו חכם רחמים מלמד, מחבר ה'כסא רחמים', מנהיג יהודי פרס בארץ ישראל. חכם עזרא ציון מלמד למד בתלמוד תורה 'דורש ציון' ואחר כך בישיבות 'ציון' ו'אפריון'. לאחר לימודיו בישיבה פנה להשתלם בלימודי היהדות במוסדות האקדמיה. בשנת תשי"א (1941) קיבל תואר ד"ר ובשנת תשכ"ד (1964) קיבל את תואר פרופסור שניהם מהאוניברסיטה העברית. לצד עבודתו בהוראה במקומות השונים, עסק גם בפעילות ציבורית ענפה של הנהגת יהודי פרס בארץ, גמילות חסדים ודרש לבני קהילתו בבתי הכנסת בקריית משה בירושלים, ובישיבת 'שערי רחמים' אותה ייסד אביו. חכם עזרא ציון מלמד נפטר ביום כ"ו אדר תשנ"ד (1994) זקן ושבע ימים בגיל 91, ונקבר בירושלים. חכם עזרא ציון מלמד חיבר עשרות רבות של מאמרים וספרים ובתוכם: 'פרקי הלכה ומנהג', 'מפרשי המקרא', 'פרקי מבוא לספרות התלמוד', 'מדרשי התנאים' ועוד. הוא חיבר מילון ארמי-עברי, שמשמשים בו לומדי הגמרא.

ועל בלם יתברך ויתרומם ויתנשא תמיד שמך מלפנו לעולם ועד.
וכל החיים יודוך סלה, ויהללו ויברכו את שמך הגדול באמת לעולם כי טוב.
האל ישועתנו ועזרתנו סלה האל הטוב. ברוך אתה ה', הטוב שמך ולך נאה להודות:

אֶעֱוֹפָה אֲשַׁכְּנָה וְאַרְחִיקָה גֹדֵד
בְּמִדְבַר אֲלִינָה וְאוֹלֵי אֲמָצָא דוֹד
נִשְׁק אֶהְבֵּתוּ בְּלִבִּי בַעֲרָה
מִיּוֹם פְּרַדְתּוּ נַפְשִׁי עָלֶי מָרָה
יְדִיד מְנִי בָרַח הֵלֶךְ עֲזָבֵנִי
אֵיזוֹ דֶּרֶךְ אָרַח וְאַלְכָה גַם אֲנִי
קוֹמִי יְחִידָתִי וְשׁוּבִי בַתְּשׁוּבָה
אֲחֹתִי רַעֲיִתִי הִנֵּה גּוֹאֲלֶךָ בָּא
חֲמוּדָה יְקָרָה רַבַּת הַמַּעֲלֹת
גַם מִפֹּז נִבְחָרָה צְאִי נָא בְּמַחֲלֹת

חכם יצחק אבוחצירא בנו של האביר יעקב נולד במרוקו בשנת תר"כ (1860) נפטר בשנת תרע"ב (1912)

חכם שלום דניאל יהודה כהן מלמד להכיר טובה למשתדל להכניסו לארץ ישראל.

לעולם לא אשכח ולא אנשה לנצח, רוב הטובה והחסד הגדול אשר גמלני איש רם המעלה, תורה וגדולה, כליל המדעים, נטע שעשועים, בנם של קדושים, אראלים ותרשישים. זך השכל והדמיון, חריף וחד הרעיון, הראש אב בית דין, מקודש מקודש, כבוד מורנו הרב רבי שלמה טאנג'יר, השם ישמרו ויחיהו, ראש הרבנים בעיר ואם בישראל בירות, יגן עליה א-לוהים, אשר בעלותי ההרה - 'ההר חמד אלוהים' - זו טבריה, תבנה ותיכונן במהרה בימינו אמן, כמעט נואשתי ממטרתי והייתי כנדון בחזרה.

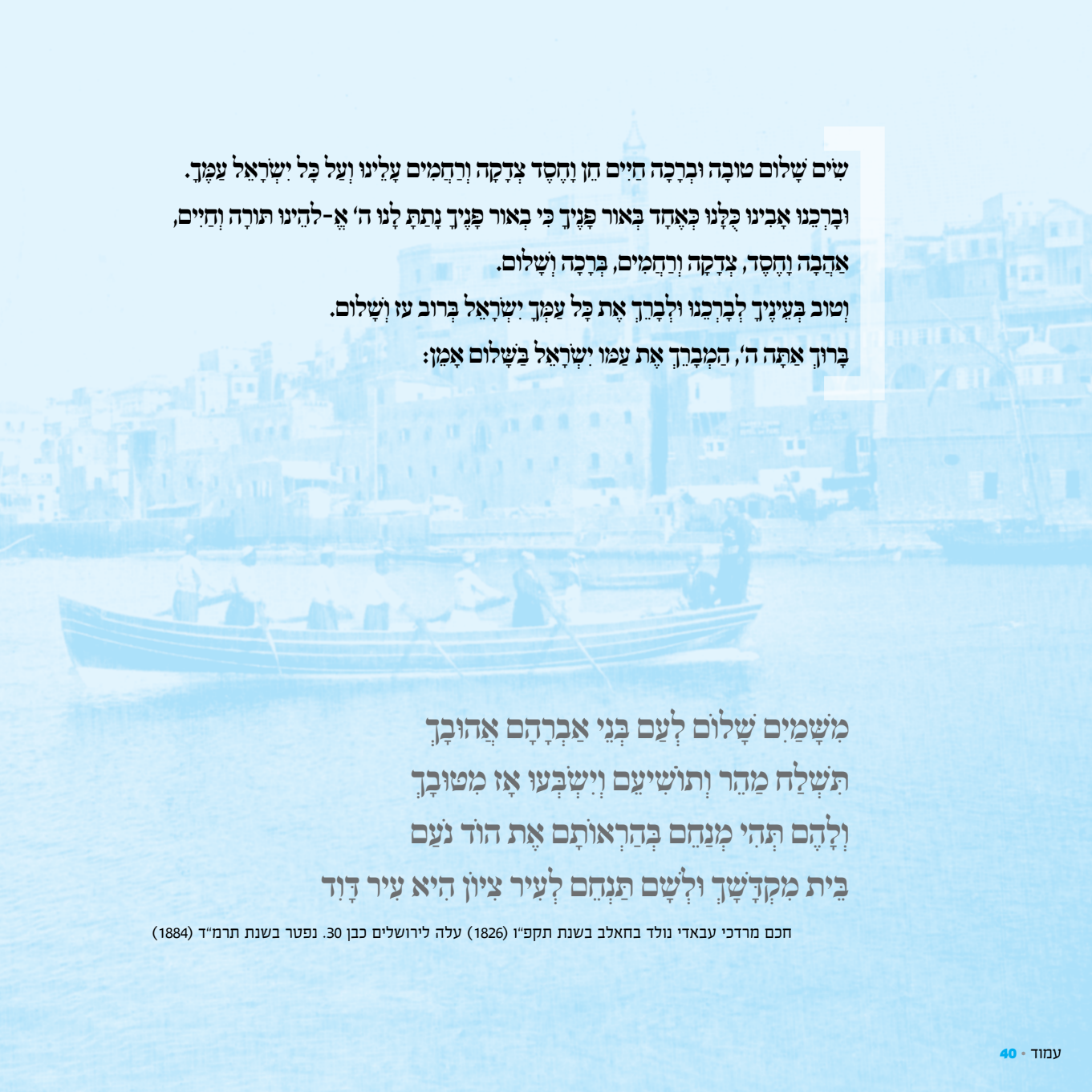
וכמלאך מושיע ורב עמד לימיני, וישלח את מברקו הטהור ואת הבטחותיו לממשלת ישראל ירום הודה, ותרשני עם כל העולים איתי להיכנס אל ארצנו ונחלת אבותינו. והנני היום עם העולים איתי בעיר הקודש טבריה, תבנה ותיכונן במהרה בימינו אמן, ברוב הטוב בעזרת ה' וישועתו.

חיים ושלום, הקדמת המחבר, עמוד ר"מ. הוצ' הרב נסים טרבלסי, מושב תלמים, תשמ"ה (1985)

חכם שלום דניאל יהודה כהן

נולד בחודש אייר שנת תקצ"ה (1835) באי ג'רבה. הוא למד תורה אצל החכם השלם חכם כליפה עידאן. בבגרותו, שלח ידו במסחר, היה לאחד מגדולי עירו, גומל חסדים ומחזיק לומדי התורה. לימים, עזב את מסחרו, ועסק בתורה בעוני. בשנת תרנ"ב (1891) חכם שלום דניאל יהודה כהן עבר לעיר זרזיס, שבתוניסיה, שם שימש כרב העיר מורה צדק ומרביץ תורה, והיה מכובד גם אצל תושבי תוניסיה הערביים, שהיו מגיעים אליו לקבל ברכות. בשנת תרפ"ד (1921) עלה חכם שלום דניאל יהודה כהן לארץ ישראל, וגר בעיר טבריה. חכם שלום דניאל יהודה כהן נלקח לבית עולמו בחול המועד סוכות, ביום י"ח תשרי שנת תרפ"ו (1926). חכם שלום דניאל יהודה כהן חיבר את הספרים הבאים: 'נהר שלום' - על התורה, 'דברי שאול' - על התורה, שחיבר יחד עם סבו, 'חפץ יקר' - על המצוות, 'חיים ושלום' - על המידות, 'שערי שלום' - על החושים.

שִׁים שְׁלוֹם טוֹבָה וּבִרְכָה חַיִּים חֵן וְחֶסֶד צְדָקָה וְרַחֲמִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל עַמּוֹךְ.
וּבִרְכָנוּ אֲבִינוּ כְּלָנוּ כְּאֶחָד בְּאוֹר פְּנִיךָ כִּי בְּאוֹר פְּנִיךָ נִתְּתָה לָנוּ ה' אֱ-לֹהֵינוּ תוֹרָה וְחַיִּים,
אֲהָבָה וְחֶסֶד, צְדָקָה וְרַחֲמִים, בְּרָכָה וְשְׁלוֹם.
וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרְכָנוּ וּלְבָרֵךְ אֶת כָּל עַמּוֹךְ יִשְׂרָאֵל בְּרוֹב עֵז וְשְׁלוֹם.
בְּרוּךְ אַתָּה ה', הַמְּבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּשְׁלוֹם אָמוֹן:

מִשְׁמֹיִם שְׁלוֹם לְעַם בְּנֵי אֲבִרְהָם אֲהוּבְךָ
תִּשְׁלַח מֵהָר וְתוֹשִׁיעֵם וַיִּשְׁבְּעוּ אִזּוּ מִטּוֹבְךָ
וְלָהֶם תִּהְיֶה מְנַחֵם בְּהִרְאוֹתֶם אֶת הוֹד נַעֲמֵם
בֵּית מִקְדָּשְׁךָ וְלִשְׁמֵ תִּנְחָם לְעִיר צִיּוֹן הִיא עִיר דָּוִד

חכם מרדכי עבאדי נולד בחאלב בשנת תקפ"ו (1826) עלה לירושלים כבן 30. נפטר בשנת תרמ"ד (1884)

חכם רפאל כדיר צבאן

מפרש דברי פרעה ליוסף, שעולה ארצה, יביא את מסורת אבותיו.

אפשר לפרש על התקופה שלנו, תקופת העלייה לארץ ישראל ...

יש לו לאדם להתבייש משתי דרכים שעושה, כשהם סותרים אחד את השני - שהרכוש הגשמי משתדל בכל עוז להעלות אותו לארץ ישראל, ואילו החינוך והמסורת, הבושה והצניעות, אהבת התורה ויראת שמיים - שהם הרכוש הרוחני, יעזוב אותם בחוץ לארץ, ובהגיעו לארץ, ילך בדרך אחרת, שאינה דרך ישראל סבא, ולא דרך שהלכו בה, הוא ואבותיו בחוץ לארץ. וזהו רמז הפסוק: 'טענו את בעירכם' - בממון וברכוש שלכם, 'ולכו בואו ארצה כנען' - זו ארץ ישראל, ולא להשאיר הממון בחוץ לארץ.

גם צריך: 'וקחו את אביכם ואת בתיכם' - החינוך והמסורת שהתנהגו בה אבותיכם, גם אתם בבתיכם בחוץ לארץ, תבואו אלי לארץ ישראל ותחזיקו בהם. ...

ובזכות זה: 'ואתנה לכם את טוב ארץ מצרים ותאכלו את חלב הארץ' - שיהיה לכם ברכה והצלחה בגשמיות, כאשר אתם מחזיקים ברוחניות כמובן.

נפש חיה חלק ב' דף פ"ב, מכון הרב מצליח, בני ברק, מכון נטע שעשועים נתיבות, תשס"ז (2007)

חכם רפאל כדיר צבאן

נולד ביום א' בטבת שנת תר"ע (1910) בעיר גרבה.
בשנת תשי"ח (1948) החל לערוך ירחון תורני בשם 'הירח', בו כתבו גדולי תלמידי החכמים בטוניסיה.
בשנת תשי"א (1951) התמנה לרב העיר מדין, ועמד בראש מוסדות צבור של תורה וחסד.
בשנת תשי"ז (1957) עלה לארץ ישראל ושימש, כשלושים ושמונה שנים, כרב העיר נתיבות. חכם רפאל כדיר צבאן הפיץ תורה ביישובי האזור. ביתו היה פתוח לכל שואל. בשנת תשל"ב (1972) נתמנה לנשיא ישיבת 'כסא רחמים', כסמכות התורנית העליונה של יהדות תוניס בארץ. בשנת תשל"ג (1973) נבחר לחבר מועצת הרבנות הראשית.
חכם רפאל כדיר צבאן חיבר 4 ספרים: 'מגיד דבריו ליעקב'; 'נפש חיה'; ו'שיירי הנפש'.
בשנה האחרונה לחייו סבל מחולשה גדולה. ביום ד' בכסלו שנת תשנ"ה (1995) הלך לבית עולמו.

יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך.
ה' צורי וגאלי א-להי נצור לשוני מרע. ושפתותי מדבר מרמה.
ולמקללי נפשי תדום. ונפשי בעפר לכל תהיה.
פתח לבי בתורתך, ואחרי מצותיך תרדוף נפשי, וכל הקמים עלי לרעה,
מהרה הפך עצתם וקלקל מחשבותם.
עשה למען שמך, עשה למען ימינך, עשה למען תורתך,
עשה למען קדשך, למען יחלצון ידיך, הושיעה ימינך וענגי.
יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך, ה' צורי וגאלי.
עושה שלום במרומו הוא ברחמי עשה שלום עלינו, ועל כל עמו ישראל ואמרו אמן.
יהי רצון מלפניך ה' א-להינו וא-להי אבותינו, שתבנה בית המקדש במהרה בימינו
ותנו חלקנו בתורתך לעשות חקי רצונך ולעבדך בלבב שלם.

עוד לא אבדה תקוננו
התקנה הנושנה
לשוב לארץ אבותינו
לעיר בה דוד חנה.

כל עוד בלבב פנימה
נפש יהודי הומיה
ולפאתי מזרח קדימה
עינו לציון צופיה.

נפתלי הערץ אימבער נולד בגליציה בתרי"ז (1856) עלה בתרמ"ב (1882) נפטר בארה"ב בתרס"ט (1909)

חכם יוסף קאפח

מלמד שכשהעלייה לארץ ישראל טבעית אין צורך במושג ציונות.

כל קבוצה או יחידים, שעלו לארץ ישראל במשך הדורות, לא היו חריגים מן הכיוון הכללי - לכן לא צויינו עליות שלהם. מה שאין כן עליות ממקומות אחרים ... בשל חריגותם מן הרוח השוררת בסביבה, היתה עליתם מאורע חריג, מאורע פלא. ...

בתימן לא היה צורך בכך. העלייה הטבעית, נמשכה באופן טבעי ורגיל. ...

הציונות נוצרה כתרופה להתנגדות לעלייה, ובאין מחלה אין צורך לתרופה.

כתבים חלק ב', יהודי תימן - על יהודי תימן וארץ ישראל, ערך יוסף טובי, עמ' 905, ירושלים תשמ"ט (1989)

חכם יוסף קאפח

נולד ביום י"ב בכסלו תרע"ח (1917) בצנעא בתימן.

סבו מארי יחיא קאפח, מגדולי חכמי תימן בדורו, היה ממקימי חבורת 'דור דעה'. פעילות שנאסרה ע"י שלטונות תימן, וחבריה נכלאו. אביו של מארי יוסף קאפח - מארי דוד נפטר, לאחר שהוכה נמרצות

ע"י שוטרים בעת מעצרו.

בשנת תרצ"א (1931) נפטר סבו, ומארי יוסף קאפח, מילא מקומו כמוסר שיעורים בבית המדרש. בשנת תרצ"ג (1933), והוא בן 16, נאסר מארי יוסף קאפח, אף הוא, ע"י השלטונות.

בשנת תש"ג (1943) מארי יוסף קאפח עלה לארץ ישראל. בשנת תש"י (1950) התמנה לדיין בבית הדין האזורי בירושלים, וכעבור עשרים שנה, התמנה לדיין בבית הדין הגדול. מארי יוסף קאפח היה חבר במועצת הרבנות הראשית לישראל, ונשיא הקהילה התימנית בירושלים. בשנת תשכ"ט (1969) זכה בפרס ישראל לספרות תורנית.

עיקר מפעלו התורני היה תרגום לעברית והדרה מכתבי יד של עשרות ספרים של ראשוני חכמי ספרד.

מארי יוסף קאפח נפטר בליל י"ח בתמוז תש"ס (2000), ונקבר בהר המנוחות בירושלים.

לעילוי נשמת חכמי ישראל

דע שמנהגינו להדליק נר נשמה לכבוד הצדיקים
ולעילוי נשמתם, שנאמר נר ה' נשמת אדם.
ומה טוב להוסיף מאור התורה על אור הנר,
שנאמר נר מצווה ותורה אור.

ומה טוב להרבות מתורת הצדיק ביום פטירתו,
שאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בר יוחאי
כל תלמיד חכם, שאומרים דבר שמועה מפיו
בעולם הזה, שפתותיו דובכות בקבר.

ואף אם כל השמים יריעות, וכל בני אדם
לבלרים, וכל היערים קולמוסים,

איננו יכולים לכתוב מה שלימדו רבותינו. אך
טוב מעט לצדיק, ובזכות תורתו הקדושה,
ובזכות הלימוד שילמדו ישראל בשמו, ביום
פטירתו, הקב"ה ישים חלקנו עמם,

ולעולם לא נבוש כי בקב"ה בטחנו, ועל חסדו
הגדול באמת נשענו,

ומה רב טובך אשר צפנת ליראך.

אשר יצאנו ממצרים ויהי לנו
אשר יצאנו ממצרים ויהי לנו
אשר יצאנו ממצרים ויהי לנו
אשר יצאנו ממצרים ויהי לנו
אשר יצאנו ממצרים ויהי לנו
אשר יצאנו ממצרים ויהי לנו
אשר יצאנו ממצרים ויהי לנו
אשר יצאנו ממצרים ויהי לנו
אשר יצאנו ממצרים ויהי לנו
אשר יצאנו ממצרים ויהי לנו

החכם היומי • תפילת חכמים ליום העצמאות

אלי ברקת, סמנכ"ל חינוך כל ישראל חברים ראש בית המדרש ממזרח שמש
חני ממרם, ראש מטה ומנהלת יח"צ • **חיה נאמן**, מנהלת מפת"ח

כל ישראל חברים

ALLIANCE ISRAËLITE UNIVERSELLE

בית כל ישראל חברים בית ספר חקלאי מקווה ישראל חולון 5891000 טל. 072-2566671 • פקס. 072-2566690
משרד ירושלים רחוב יפו 99 ירושלים טל. 02-6235034 • פקס. 02-5619312 www.kiah.org.il